

JULES VERNE

**CASTELUL
DIN CARPAȚI**

Capitolul I	5
Capitolul II	21
Capitolul III.....	34
Capitolul IV.....	45
Capitolul V	60
Capitolul VI.....	76
Capitolul VII	88
Capitolul VIII.....	103
Capitolul IX.....	118
Capitolul X	132
Capitolul XI.....	145
Capitolul XII	157
Capitolul XIII.....	163
Capitolul XIV.....	174
Capitolul XV	181
Capitolul XVI.....	191
Capitolul XVII	201
Capitolul XVIII.....	203

Pentru comenzi și informații: 0341/881.647
www.edituraeduard.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VERNE, JULES

Castelul din Carpați / Jules Verne. - Lumina : Editura
Eduard, 2019

ISBN 978-606-571-687-2

821.133.1

Tipar: ARTPRINT
Email: office@artprint.ro

© S.C. Eduard Publishing S.R.L. Toate drepturile rezervate.

Capitolul I

această poveste nu este fantastică, ci doar românescă. Să tragem concluzia că nu e adeverată, având în vedere caracterul ei neverosimil? Ar fi o greșală. Suntem în vremea când totul e cu puțință, - am putea chiar să spunem că totul a fost cu puțință. Dacă povestirii noastre nu i se dă crezare astăzi, poate că i se va da mâine, datorită resurselor științifice pe care ni le poate aduce ziua de mâine, și nimeni nu se va aventura să o treacă în rândul legendelor. De altfel, nu mai apar legende la apusul practicului și pozitivului secol al XIX-lea, nici în Britania, tărâmul temutelor korrigan¹, nici în Scoția, tărâmul creaturilor brownie² și a gnomilor, nici în Norvegia, patria aselor³, a elfilor, a silfilor și a valkyriilor, nici măcar în Transilvania, în care cadrul Carpaților se pretează atât de firesc la tot soiul de evocări vrăjitoarești. Cu toate acestea, se cuvine să notăm că tărâmul transilvan este încă foarte legat de aceste superstiții ale timpurilor străvechi.

1 În Franța, în regiunea Bretagne, există legenda lui Korrigan, zeița izvoarelor subpământene. Pentru femei, ea nu era periculoasă, dar dacă un bărbat o întâlnea, ea îi cerea s-o însoțească pentru totdeauna în tărâmul său din fundul apelor și îl omora dacă el refuza. (n. trad.)

2 Personaj din folclorul scoțian considerat purtător de noroc. Spirit domestic, simpatic și muncitor care, în schimbul unei mese sau a libertății de a se legăna în fața șemineului, face mici treburii casnice la familia la care se instalează. (n. trad.)

3 Zeități păgâne norvegiene, asociate sau înrudite cu Odin, care sunt muritoare și care pot simți durerea. (n. trad.)

Acete provincii ale ^{RO}extremei Europe au fost descrise de domnul de Gérando și vizitate de Élisée Reclus. Dar nici unul, nici celălalt, nu a spus nimic despre povestirea stranie pe care se bazează acest roman. Oare o cunoșteau? Poate că da, și nu au vrut să-i dea niciun pic de crezare. E păcat, pentru că ar fi povestit-o, unul cu precizia unui analist, celălalt cu acea poezie instinctivă cu care sunt impregnate relatările călătoriilor sale.

Pentru că nici unul, nici celălalt nu a făcut acest lucru, voi încerca să o fac eu în locul lor.

În ziua de 29 mai a aceluia an, un cioban își veghea turma la marginea unui podiș înverzit, la poalele muntelor Retezat, podiș care domină o vale fertilă, împădurit cu copaci drepti și îmbogățit de recolte îmbelșugate. Pe timp de iarnă, galernele, care sunt vânturile de nord-vest, rad, aşa cum rade briciul bărbierului, acest platou ridicat, descoperit, fără adăpost. Se spune atunci că-și tunde barba - și uneori o tunde foarte scurt.

Ciobanul acesta nu avea nimic arcadian⁴ în aspectul fizic, nimic bucolic în atitudine. Nu era nici Dafnis, Amyntas, Tityre, Lycidas sau Melibeu⁵. La picioarele-i încălțate cu saboți de lemn nu curgea Lignonul⁶ ci Jiul valah, ale cărui ape limpezi și pastorale ar fi fost mândre săurgă printre meandrele romanului Astrée.

Frig, Frig din satul Verești – astfel se numea acest rustic păstor – la fel de puțin preocupat de propria ființă

⁴ Referitor la Arcadia, tărâmul campestru și idilic, la grecii antici. (n. trad.)

⁵ În mitologia greacă și în cea romană, numele unor păstori celebri care apar, mai târziu, în poeziile bucolice ale lui Vergiliu. (n. trad.)

⁶ Afluent al râului Loara. (n. trad.)

ca înseși animalele pe care le păstorea, numai bun să stea în această cloacă sordidă, construită la intrarea în sat, unde oile și porcii trăiau într-o revoltantă *porcărie*⁷, - cuvânt împrumutat din limba veche, potrivit pentru condiția stânelor soioase din ținut.

Acest immanum pecus păștea sub supravegherea sus-numitului Frig, immanior ipse. Întins pe o movilă căpușită cu iarbă, dormea iepurește, cu un ochi închis și cu unul supraveghind, cu pipa lui groasă în gură, fluierându-și uneori câinii - atunci câteva oi se îndepărtau de pășune - sau suflând în bucium și scoțând un sunet preluat de ecurile multiple ale muntelui.

Era ora patru după-amiaza. Soarele începea să coboare. Câteva vârfuri, ale căror poale se pierdeau într-o ceată plutitoare, se luminau către răsărit. Spre sud-vest, două spărțuri în lanțul lor lăsau să treacă un fascicul oblic de raze, ca un jet luminos printr-o ușă întredeschisă.

Acest sistem orografic aparținea cele mai sălbatice părți a Transilvaniei, cuprinsă sub denumirea ținutului Klausenburg sau Kolosvar.

Curios fragment al Imperiului Austro-Ungar, această Transilvanie, numită „Erdely” în maghiară, adică „țara pădurilor”! Ea este mărginită de Ungaria la nord, de Valahia la sud, de Moldova la vest. Cu o întindere de șaizeci de mii de kilometri pătrați, adică șase milioane de hectare - aproximativ a noua parte din întinderea

7 În franceză, în original, „prouaquerie”, cuvânt inexistent, inventat de Jules Verne, care trimite la „porcărie”, în sensul primar de „adăpost pentru porci”. Datorită lipsei de surse de informație, Jules Verne a transcris greșit o serie de cuvinte românești pe care le citează. (n. trad.)

Franței -, ea seamănă cu o Elveție de două ori mai vastă, fără a fi mai populată ca aceasta. Cu podișurile numai bune pentru agricultură, cu păsunile bogate, văile capricios desenate, culmile semete, Transilvania, zebrită de ramificările de origine plutonică a Carpaților, este brăzdată de numeroase cursuri de apă care se vor vărsa în Tisa și în superba Dunăre, ale cărei Porti-de-Fier, la câteva mile spre sud⁸, închid defileul lanțului Balcanic la granița dintre Ungaria și Imperiul Otoman.

Aceasta este țara dacilor cuceriti de Traian în primul secol al erei creștine. Independența, de care s-a bucurat sub János Zápolya⁹ și succesorii săi până în 1699, a luat sfârșit cu Leopold I, care a anexat-o Austriei. Dar, oricare ar fi fost constituția ei politică, a rămas teritoriul comun al diferitelor rase care și-au dat coate fără a se uni, valahii sau români, ungurii, țiganii, secuii de origine moldovenească și saxonii, pe care timpul și împrejurările i-au „maghiarizat” în favoarea unității transilvane.

Cărui tip aparținea ciobanul Frig? Să fi fost un descendant al dacilor? Era greu de spus, ținând cont de părul lui încâlcit, de obrazul murdar, de barba înnodată, de sprâncenele groase ca două perii de păr roșcovan, de ochii verzi-albaștri, care purtau urmele trecerii timpului. Avea șaizeci și cinci de ani doar, cel puțin aşa i-ai fi dat. Un pictor nu ar fi îndrăznit să immortalizeze această siluetă: înalt, uscățiv, drept sub *cojocu-i* îngălbenit și mai puțin lătos decât pieptu-i,

8 Mila ungurească are aproximativ 7 500 de metri. (n. aut.)

9 János Zápolya (1511 – 1526), ales rege al Ungariei numai de o parte a nobilimii în 1525, pe când cealaltă parte l-a ales pe Ferdinand, arhiducele Austriei. (n. trad.)

pe cap cu o pălărie împletită din paie, ca un veritabil dop, sprijinindu-se în bâta coroiață la capăt, la fel de nemîșcat ca o stană de piatră.

Când razele pătrunseră prin spărtura dinspre vest, Frig se întoarse, apoi, cu palma pe jumătate închisă, își făcu o lunetă – aşa cum și-ar fi făcut palmele pâlnie pentru a putea fi auzit în depărtare – și privi cu luare-aminte.

În luminîșul din zare, la o milă distanță, abia întrezărîte în depărtări, se profilau formele unei cetăți. Acest castel antic ocupa, pe un versant izolat al muntelui Vulcan, partea superioară a unui podiș numit Orgal. În jocul de lumină strălucitoare, silueta lui se detașa net, cu claritatea imaginilor stereoscopice. Cu toate acestea, trebuia ca ochiul păstorului să fie înzestrat cu o mare acuitate vizuală, ca să distingă vreun detaliu pe acea pată îndepărtată.

Deodată, iată-l cum exclamă, dând din cap:

– Bâtrână cetate! Bâtrână cetate!... Degeaba te mai ții pe picioare!... Încă trei ani și n-o să mai fii pe fața pământului! Văd că fagul tău nu mai are decât trei crăci!

Silueta stejarului plantat la extremitatea unuia dintre bastioanele cetății se deslușea pe fundalul cerului, ca un model decupat în hârtie, iar altcineva în locul lui Frig abia dacă l-ar fi zărit.

Cât despre tălmăcirea vorbelor ciobanului, provocate de o legendă despre castel, aceasta va fi dată la timpul ei.

– Da, repeta el, trei crăci... Ieri erau patru, dar a patra a căzut astă-noapte... A rămas numai ciotul... și din trunchi ies numai trei... Numai trei, bâtrână cetate, numai trei!

Dacă ar fi să privim ciobanul dintr-un unghi ideal, imaginația ar face imediat din el o ființă visătoare și contemplativă: vorbește cu planetele, discută cu stelele, citește în bolta cerească. De fapt, în general, este o brută ignorantă și încuiată. Cu toate acestea, credulitatea publică îi atribuie cu ușurință puteri supranaturale; el este vrăjitor, urzește farmece și le aruncă asupra oamenilor și asupra animalelor – ceea ce e totuna în acest caz, vinde prafuri de dragoste, i se cumpără poțiuni și formule.

Oare nu lăsa văile sterpe numai aruncând în ele cu pietre descăntate și oile, numai privindu-le cu ochiul stâng? Superstițiile acestea sunt dintotdeauna și pretutindeni. Chiar și în cele mai civilizate medii de la țară, nu trece nimeni prin fața unui cioban fără să-i adreseze vreo vorbă prietenească, fără să-i dea binețe plin de subînțeles, adresându-i-se cu numele de „păstor”, nume la care ține atât de mult. Să-ți ridici pălăria în fața lui înseamnă să scapi de influențele nefaste, iar în Transilvania ești mai expus acestora decât oriunde în altă parte.

Frig era considerat un vrăjitor, unul din cei ce cheamă aparițiile fantastice. Se credea că vampirii și strigoii i se supuneau; ba chiar unii spuneau că l-au văzut în nopțile întunecate, când luna e în ultimul pătrar, aşa cum, în alte ținuturi, îl vedea, în anii bisecți, încălecând pe roata morilor, vorbind cu lupii și visând la stele.

Frig îi lăsa să vorbească, ba chiar avea de câștigat. Vindea farmece și antidotul lor. Dar, observație interesantă, era la fel de naiv ca și clientela lui și, dacă

nu credea în propriile vrăji, cel puțin credea în legendele care străbăteau țara în lung și în lat.

Așadar nu ne vom mira de acest pronostic referitor la dispariția bâtrânei cetăți, fiindcă fagul rămăsese cu trei ramuri, nici de graba cu care mergea să ducă vestea la Verești.

După ce își adună turma, suflând din toți plămânii printr-un bucium lung, din lemn alb, Frig luă drumul spre sat. Câinii îl urmău hărțuind oile - doi grifoni corciți, arțagoși și feroce, care păreau mai degrabă gata să devoreze oile decât să le păzească. Erau peste o sută de berbeci și de oi, dintre care o duzină de miei din anul acela, iar restul, de trei și de patru ani, cu patru sau cu șase dinți.

Turma îi aparținea judecătorului din Verești, primarul Colț, care plătea comunei o sumă grasă pentru păsunat și care ținea foarte mult la păstorul Frig, știindu-l foarteabil la tuns, dar și la tratarea oilor de infecții, râie, gălbează, pietin, răsfug și alte boli ovine.

Turma mergea într-o masă compactă, berbecii cu talangă în față, urmați de oile care născuseră deja de trei-patru ori, sunându-și clopotele de la gât în mijlocul behăielilor.

La ieșirea de pe pășune, Frig apucă pe o cărare lată, mărginită de câmpuri vaste. Acolo se unduiau spice bogate cu paiul foarte lung. Acolo se întindeau câteva lanuri de „cucuruz”¹⁰, cum îi spuneau porumbului, prin părțile aceleia. Drumul ducea la marginea unei păduri de pini și de brazi, cu adâncuri răcoroase și întunecate. Mai la vale, Jiul își plimba cursul luminos, filtrat în

prundișul de la fund, pe care pluteau bușteni de lemn tăiați de joagărele din amonte.

Oile și câinii se opriră pe malul drept, cât mai aproape de suprafața râului și începură se bea cu lăcomie, foșnind crengile sălcilor.

Verești nu mai era decât la trei bătăi de pușcă, dincolo de o pădure deasă de sălcii, formată din arbori drepti, și nu din cei chirciți care se încovoiaie la câteva picioare deasupra rădăcinilor. Această pădure de sălcii se întindea până la pantele pasului Vulcan, al cărui sat, cu același nume, ocupa o ridicătură pe versantul meridional al masivului Pleșa.

La ora aceea, nu era nimeni pe drum. Oamenii se întorceau de la câmp abia la cădereea serii, aşa că, pe cale, Frig nu putuse să dea binețe nimănu. Cu turma adăpată, chiar când voia să se afunde în cutele văii, un om apără la întorsura Jiului, la vreo cinzeci de pași mai la vale.

– Hei, prietene! îi strigă ciobanului.

Era unul dintre acei negustori de bâlci care străbat piețele ținutului. Îi poti întâlni în orașe, în târguri, până și în cele mai sărace sate. Si nu e greu să te înțelegi cu ei, căci vorbesc toate limbile. Åsta să fie italian, sas ori valah? Nimeni n-ar fi putut să zică, dar era evreu, evreu polonez, înalt, slab, cu nasul arcuit, cu barba ascuțită, cu fruntea înaltă și cu o privire foarte ageră.

Acest vânzător ambulant avea ochelari, termometre, barometre și ceasuri mici. Ce nu era închis în ranița prinsă în spate cu bretele solide, îi atârna la gât și la brâu: o adevărată expoziție, un fel de tejghea ambulantă.

¹⁰ În românește, în original. (n. trad.)

Pesemne că acest evreu simțea respectul sau teama, potrivită în anumite împrejurări, pe care le inspiră ciobanii. De aceea îl salută pe Frig făcându-i cu mâna. Apoi, rosti pe românește, cu un accent străin:

- Îți merge aşa cum vrei, prietene?
- Da...după vreme, răsunse Frig.
- Înseamnă că-ți merge bine azi, că-i frumos.
- Și-o să-mi meargă rău mâine, că o să plouă.
- O să plouă?...exclamă vânzătorul. În țara dumitale plouă fără nori?

Norii or să vină la noapte...din partea aceea... dinspre partea rea a muntelui.

- După ce știi?
- După lâna oilor, care-i aspră și uscată ca o piele tăbăcită.
- Înseamnă c-o să fie rău de cei care bat drumurile...
- Și-o să fie bine de cei care rămân în pragul casei.
- Cu condiția să ai casă, păstorule.
- Ai copii? spuse Frig.
- Nu.
- Ești însurat?
- Nu.

Și Frig întreba pentru că acolo aşa era obiceiul, să-i pui întrebări celui pe care îl întâlneai.

Apoi reluă:

- De unde vii, negustorule?
- De la Sibiu.

Sibiul este unul dintre principalele târguri ale Transilvaniei. Părăsindu-l, ajungi în valea Jiului transilvan, care coboară până la Petroșani.

- Și unde te duci?

– La Cluj.

Ca să ajungi la Cluj, e suficient să urci pe valea Mureșului, apoi, prin Alba Iulia¹¹, dacă mergi de-a lungul Munților Bihor, dai de capitala ținutului. Un drum de cel mult douăzeci de mile.¹²

De fapt, acești vânzători de termometre, barometre și alte mărunțișuri, lasă mereu impresia de a fi într-un fel aparte, ca niște personaje hoffmanești¹³. Asta ține de meseria lor. Vând timpul sub toate formele sale, cel care se scurge, cel care este și cel care va fi, aşa cum alți negustori ambulanți vând coșuri, împletituri și țesături. Ai spune că sunt comis-voiajorii de la Casa Saturn & Cie, cu firma „Clepsidra de aur”. Și fără îndoială că aceasta fu și reacția pe care o provocă vederea evreului asupra lui Frig, care privea, nu fără mirare, toate acele obiecte noi etalate în fața lui, a căror folosință nu o cunoștea.

– Ei, negustorule, întrebă, întinzând mâna, la ce servește adunătura asta de vechituri care-ți zornăie la brâu ca oasele unui spânzurat?

– Astea-s lucruri de valoare, răsunse vânzătorul, lucruri de folos oricui.

- Oricui? strigă Frig. Chiar și ciobanilor?
- Chiar și ciobanilor.
- Și mașinăria asta?
- Mașinăria asta, răsunse evreul, cântăriend în mână un termometru, te învață dacă-i cald sau dacă-i frig.

11 În textul original, găsim orașele din Transilvania cu denumirile germane și maghiare: Kolozsvár pentru Cluj-Napoca, Karlsburg pentru Alba Iulia, Hermannstadt pentru Sibiu. (n. trad.)

12 Cam 150 km (n. aut.)

13 E. T. A. Hoffman (1776 – 1822), scriitor german, autor a numeroase povestiri fantastice. (n. trad.)